

Nacionalinės tabako ir alkoholio kontrolės koalicijos 2021 metų veiklos ataskaita

Nacionalinė tabako ir alkoholio kontrolės koalicija (toliau – NTAKK) yra juridinius asmenis vienijanti asociacija, kurios pagrindinis tikslas – mokslo įrodymais grindžiamos tabako, alkoholio ir kitų psichoaktyviųjų medžiagų, azartinių lošimų kontrolės bei priklausomybės sutrikimų politikos formavimas bei įgyvendinimo priežiūra. Organizacija kartu su nariais ir tarptautiniais partneriais įgyvendina prevencijos projektus, tyrimus, užsiima šios srities informacijos sklaida, konsultuoja veiksmingos kontrolės politikos klausimais.

2021 m. pabaigoje NTAKK vienijo 39 organizacijas. Per šiuos metus prie NTAKK prisijungė Visuomenės sveikatos studentų draugija ir Blaivybės draugija „Optimalistas“. NTAKK turi 12 partnerių – Lietuvos organizacijų. 2021 m. pasirašyta viena nauja savanorystės sutartis – turime 18 savanorių.

Valdybos nariai 2021 m.: prezidentė Nijolė Goštautaitė Midttun (VšĮ Psichikos sveikatos iniciatyva direktorė), dr. Mindaugas Štelemėkas (LSMU Sveikatos tyrimų instituto vadovas), dr. Robertas Badaras (RVUL Toksikologijos centro vadovas), Aina Adomaitytė (Kauno jaunimo narkologijos pagalbos centro vadovė), dr. Vaida Liutkutė-Gumarov (LSMU Sveikatos tyrimų instituto mokslo darbuotoja), Lukas Galkus.

NTAKK yra šių tarptautinių organizacijų narė:

- Europos visuomenės sveikatos aljansas (European public health alliance – EPHA);
- Partnerystė be tabako (Smoke Free Partnership Coalition – SFP);
- Europos rūkymo prevencijos tinklas (European Network for Smoking Prevention);
- Europos alkoholio politikos aljansas (European Alcohol Policy Alliance – Eurocare);
- Šiaurės alkoholio ir narkotikų politikos tinklas (Nordic Alcohol and Drug Policy Network – NordAN);
- Tabako kontrolės pagrindų konvencijos aljansas (Framework Convention Alliance for Tobacco Control – FCA);
- Pasaulinė federacija prieš narkotikus (World Federation Against Drugs – WFAD);
- Tarptautinė jaunimo sveikatos organizacija (International Youth Health Organization – YHO, buvusi Alcohol Policy Youth Network – APYN);
- Europos alkoholio rinkodaros stebėsenos centras (European Center for Monitoring Alcohol Marketing – EUCAM);
- Europos priklausomybių draugijų federacija (European Federation of Addiction Societies – EUFAS);
- Europos vaisiaus alkoholinio sindromo aljansas (European Fetal Alcohol Spectrum Disorders Alliance – EUFASD);

- Movendi International (buvusi IOGT International).

Tarptautinis bendradarbiavimas:

- 2021 m. NTAKK bendradarbiavo su visomis minėtomis tarptautinėmis organizacijomis: rengė bendrus pasitarimus, konsultacijas, keitėsi aktualia informacija, palaikė viešus kreipimusis, rengė bendrus dokumentus ir pozicijas, keitėsi ekspertinėmis nuomonėmis, teikė informaciją organizacijų vykdomiems tyrimams, vykdė tabako ir alkoholio pramonės veiklos monitoringą;
- Kartu su Eurocare, EPHA ir kitomis tarptautinėmis organizacijomis dalyvavome konsultacijose ir prisidėjome rengiant poziciją dėl PSO Global Alcohol Action Plan 2022 – 2030;
- 2021 birželio mėn. NTAKK prezidentė išrinkta į Eurocare valdybą. Eurocare yra didžiausias Europos šalių nevyriausybių ir visuomenės sveikatos organizacijų aljansas, užsiimantis veiksmingos alkoholio kontrolės politikos advokacija ES lygmenyje.
- 2021 lapkričio 15-21 d. viešinoje Eurocare parengtą medžiagą apie PSO rekomenduojamas veiksmingas priemones alkoholio žalai mažinti – apibendrintai vadinamas SAFER iniciatyva tarptautinės Informavimo apie alkoholio žalą savaitės (The Awareness Week on Alcohol Related Harm- AWAARH) metu.
- Bendradarbiaujant su **Eurocare** ir **Movendi** vykdėme konsultacijas ir advokaciją dėl [Europe's Beating Cancer Plan](#), aktyviai įsitraukėme į EP narių iš Lietuvos informavimą dėl EP rezoliucijos skirtos Europe's Beating Cancer plan.
- Dalyvavome **NordAN** veikloje: valdybos susirinkimuose NTAKK atstovavo prezidentė, prisidėjome prie tarptautinių ataskaitų rengimo, NordAN tinklapio atnaujinimo, buvome kasmetinės NordAN konferencijos ko-organizatoriai. Ji vyko Vilniuje 2021 m. lapkričio mėn. Konferencijos metu pranešimus pristatė NTAKK valdybos nariai (M. Štelemėkas, R. Badaras), prezidentė pirmininkavo/moderavo konferencijos sekcijas bei skaitė pranešimą. Renginiui patalpas suteikė Vilniaus miesto savivaldybė. <https://nordan.org/event/nordan-conference-2021/>
- Bendradarbiavome su **Smoke Free Partnership** rengiant Smoke free map, teikėme informaciją apie Lietuvą;
- Stebėjome ir dalinomės **Jungtinių Tautų Narkotinių medžiagų komisijos 64-osios sesijos pakraštinius renginius**. Šiais metais į Lietuvos delegaciją nebuvo įtraukti nevyriausybių organizacijų atstovai;
- Tęsėme projektą kaip partneriai kartu su **Movendi International SAFER Coalition** 2019-2021 partneriai m. prisidėjome prie partnerių informavimo apie alkoholio kontrolės politiką Lietuvoje, prisidėjome prie Movendi alkoholio politikos seminarų.
- Virtualioje 2021 m. spalio 12-14 d. *Globalioje alkoholio politikos konferencijoje (Global Alcohol Policy Conference – GAPC 2021)* diskusijoje skirtoje „Regional experience of

industry public relations activities and how to accelerate civil society and governmental responses dalyvavo Nijolė Goštautaitė Midttun.

- NTAKK buvo partneriai organizuojant teminį nuotolinį seminarą 2021 m. birželio 8-15 d. DEEP SEAS - FAR SEAS – ALHaMBRA projekte. **Online Thematic Workshop #3 „Alcohol Taxation and Pricing Policies, including Cross-Border issues and Unrecorded Alcohol Consumption“**. Organizuotas bendradarbiaujant DEEP SEAS, FAR SEAS ir ALHaMBRA projektams bei Lietuvos organizacijoms (Nacionalinei tabako ir alkoholio kontrolės koalicijai, Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentui ir Lietuvos sveikatos mokslų universitetui). Daugiau informacijos ir skaityti pranešimai internete: <https://ds-fs-alh-thematic-workshop3-alcohol-taxation-pricing.siteonsite.es/contenidos>
- NTAKK valdybos nariai dalyvauja tarptautiniame moksliniame projekte „Alkoholio kontrolės politikos poveikio įvertinimas sergamumui ir mirtingumui Lietuvoje ir kitose Baltijos šalyse“ (angl. *Evaluation of the impact of alcohol control policies on morbidity and mortality in Lithuania and other Baltic states*). Projekto trukmė 2020-2025 m. Plačiau apie vykdomą projektą skelbta žiniasklaidoje: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1198068/alkoholio-kontroles-salyje-poveiki-vertins-tarptautines-mokslininku-pajegos>

Veikla tabako, alkoholio, narkotikų ir azartinių lošimų kontrolės politikos srityje

Alkoholio kontrolės politikos tęstinumo advokacija:

- NTAKK kartu su organizacijomis narėmis ir partnerėmis aktyviai palaikė esamos alkoholio kontrolės politikos išsaugojimą: visus metus reagavome į siūlomus alkoholio kontrolės politikos liberalizavimo pokyčius, teikėme nuomonę ir pozicija LR Vyriausybei, LR Seimo nariams, LR Seimo sveikatos reikalų komitetui, Sveikatos apsaugos ministerijai. Buvo skelbiamos pozicijos žiniasklaidai, organizuotas kitų NVO, PSO atstovų palaikymas ir dalyvavimas priimant svarbius sprendimus Seimo sveikatos reikalų komitete ir Ekonomikos komitete.
- Atnaujintas ir kartotinai elektroniniu ir fiziniu būdu išplatintas Kreipimasis dėl alkoholio kontrolės politikos tęstinumo: <https://www.ntakk.lt/lietuvos-neyriausybinės-organizacijos-kreipėsi-i-lrv-ir-seima-del-alkoholio-kontroles-politikos-testinumo/>
- prie šio dokumento su palaikymu prisijungė daugiau nevyriausybinių organizacijų. Šios pozicijos pagrindu parengti kitų NVO palaikymo kreipimaisi. <https://www.ntakk.lt/lietuvos-neyriausybinės-organizacijos-kreipėsi-i-lrv-ir-seima-del-alkoholio-kontroles-politikos-testinumo/>
- Vykdėme viešinimo kampaniją „Kas palaiko visuomenę saugančią alkoholio politiką?“ <https://www.ntakk.lt/kas-palaiko-visuomene-saugancia-alkoholio->

[politika/?fbclid=IwAR3oKX7TPAPDRcraLypOIhBQsndygg3CqkRIKS-URR3TKogc-JLI0kx_6Go](https://www.riks.lt/politika/?fbclid=IwAR3oKX7TPAPDRcraLypOIhBQsndygg3CqkRIKS-URR3TKogc-JLI0kx_6Go)

- Kreipėmės ir koordinavome tarptautinį palaikymą Lietuvos alkoholio kontrolės politikai – organizavome palaikymo laiškų kampaniją LR Seimo nariams.

Nacionalinės darbotvarkės projektas

- 2021 m. NTAKK aktyviai įsitraukė į Nacionalinės darbotvarkės projekto rengimo veiklą nacionalinio lygmens tarpinstitucinėje ekspertų darbo grupėje: NTAKK deleguoti ekspertai (N. Goštautaitė Midttun, R. Badaras, A. Adomaitytė, M. Štelemėkas, V. Liutkutė) dalyvavo visuose šešiuose darbo grupės pogrupiuose. Šios darbotvarkės rengimo procesą koordinavo NTAKD. Bendradarbiavimo tikslas buvo prisidėti rengiant šiuolaikinę nuoseklią visų psichoaktyviųjų medžiagų kontrolės politiką, išlaikyti veiksmingas 2018 m. parengtos Strategijos nuostatas ir tęstinumą, užtikrinti mokslo įrodymais grindžiamų priemonių naudojimą, apsaugoti šio visuomenės sveikatos politikos dokumento rengimą nuo pramonės interesų. Dokumentas pateiktas LR Seimui tvirtinti: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/16bf9bd00c9111ecb4af84e751d2e0c9?jfwid=10nvo6so94>
- 2021 m. tęsiama LR Seimo balsavimų dėl alkoholio kontrolės, tabako kontrolės ir akcizų įstatymų stebėseną, renkama informacija LR Seimo narių reitingui. Iki šiol skelbti NTAKK sudaromi LR Seimo narių reitingai prieinami NTAKK interneto svetainėje: <https://www.ntakk.lt/politiku-reitingas/>

Išsiųsti raštai ir pozicijos:

- 2021 m. sausio 22 d. LR Vyriausybei, SAM, FinMin ir Vidaus reikalų ministerijai dėl psichoaktyviųjų medžiagų kontrolės politikos tęstinumo užtikrinimo;
- 2021 m. kovo mėn. teikėme neigiamą atsiliepimą į Nacionalinės lošimų ir žaidimų verslo asociacijos (NLŽA) raštą, kuriame prašoma sudaryti galimybę atnaujinti antžeminių lošimų paslaugų teikimą lošimo automatų salonuose.
- 2021 m. gegužės 20 d. kreipimasis į LR Seimo narius dėl alkoholio politikos tęstinumo užtikrinimo;
- 2021 m. spalio 28 d. kreiptasi į Europos Komisiją dėl pluoštinių kanapių įstatymo priėmimo ir notifikavimo procedūrų;
- 2021 m. lapkričio-gruodžio mėn. kreiptasi į sveikatos reikalų komitetą ir ekonomikos komitetą dėl Alkoholio kontrolės įstatymo NR. I-857 2, 16, 17, 18, 18(1), 22, 28 ir 29 straipsnių pakeitimo įstatymo projektų Nr. XIVP-646 IR XIVP-116;

Bendradarbiavimas savivaldos lygmenyje:

- **Kauno m. Bendruomenės sveikatos taryboje** savo veiklą tęsė NTAKK Valdybos narys dr. Mindaugas Štelemėkas;

- **Kauno rajono savivaldybės narkotikų, alkoholio ir tabako vartojimo kontrolės komisijose** savo veiklą tęsė NTAKK Valdybos narė Aina Adomaitytė;
- 2021 m. toliau tęsėsi bendradarbiavimas **su Vilniaus m. savivaldybe svarstant prekybos alkoholiniais gėrimais licencijos išdavimo ir prekybos alkoholiu ribojimo klausimus**. Valdybos narė dr. Vaida Liutkutė-Gumarov 2021 m. parengė ir pateikė 3 pozicijas dėl įvairių ūkio subjektų Vilniaus mieste.

Bendradarbiavimas su organizacijomis NTAKK narėmis:

- Bendradarbiavome rengiant ir viešinant palaikymą esamai alkoholio kontrolės politikai;
- Kartu su NTAKK nariais – Priklausomybės ligų specialistų asociacija – vykdėme šviečiamąją veiklą apie priklausomybes ir priklausomybių konsultantų veiklą;
- Kartu su Priklausomybės ligų specialistų asociacija, Psichikos sveikatos iniciatyva prisidėjome prie diskusijų dėl priklausomybių konsultantų paslaugų tobulinimo;
- Palaikėme Senamiesčio bendruomenės asociacijos siekius ginti Savičiaus gatvės gyventojus, konflikte dėl mažmeninės prekybos alkoholiu vietose kylančio triukšmo.

NTAKK bendradarbiavimas su valstybės institucijomis ir dalyvavimas darbo grupių veikloje:

- NTAKK atstovai dalyvavo LR Seimo Sveikatos reikalų komiteto posėdžiuose, Ekonomikos komiteto posėdžiuose, susitikimuose su LR Sveikatos apsaugos ministerija, Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentu, Valstybiniu psichikos sveikatos centru, svarstant klausimus susijusius su psichoaktyviųjų medžiagų ir lošimų kontrolės politika;
- Buvo tęsiamas bendradarbiavimas Narkotikų tabako ir alkoholio kontrolės departamento NVO platformoje;
- 2021 m. balandžio 14 d. Priklausomybių prevencijos komisijos posėdyje Dėl vaisiaus alkoholinio sindromo spektro sutrikimų prevencijos dalyvavo prezidentė N. Goštautaitė Midttun
- Valdybos nariai (A. Adomaitytė, R. Badaras, N. Goštautaitė Midttun) dalyvavo darbo grupėje, skirtoje Tabako vartojimo rizikos įvertinimo ir pagalbos metantiems rūkyti asmenims paslaugų teikimo tvarkos aprašo projektui parengti.

Informacijos sklaida ir visuomenės švietimas:

- Socialinių tinklų platformoje ir el. paštu bendravome su LR piliečiais, kurie kreipėsi dėl draudimo rūkyti viešose vietose išaiškinimo. Pagal kompetenciją informavome, nukreipėme papildomų konsultacijų į NTAKD, informavome valstybės institucijas apie piliečių NTAKK praneštus galimus Alkoholio kontrolės įstatymo ir Tabako kontrolės įstatymo pažeidimus;

- NTAKK valdybos nariai dalyvavo ir skaitė pranešimus valstybės institucijų ir NVO organizuojuose nacionaliniuose ir savivaldos renginiuose, konferencijose, seminaruose.
- 2021-12-01 VI Nacionalinė visuomenės sveikatos konferencija: Sveikata ir komunikacija. VSF Sveikatos tyrimų institutas kartu su Nacionaline tabako ir alkoholio kontrolės koalicija organizavo atskirą sesiją: „D sesija. Alkoholio kontrolės politikos aktualijos ir viešoji diskusija“. NTAKK valdybos nariai skaitė pranešimus: „Lietuvos alkoholio kontrolės politikos vertinimo rezultatų atspindys tarptautiniuose mokslo žurnaluose“ (M. Štelemėkas); „Skirtingi interesai alkoholio kontrolės politikoje“ (N. Goštautaitė-Midttun). Daugiau informacijos apie konferenciją: <https://ismuni.lt/lt/naujienos/naujienos/6-oji-nacionaline-visuomenes-sveikatos-konferencija.html>

Informacija žiniasklaidoje:

NTAKK valdybos nariai ir organizacijų narių atstovai pagal poreikį alkoholio, tabako, narkotikų ir lošimų priežiūros klausimus komentavo žiniasklaidoje (televizijos ir radijo laidose, bendroje, elektroninėje žiniasklaidoje, socialiniuose tinkluose). Keletas pranešimų spaudoje ar dalyvavimo kitokiuose viešiniuose renginiuose pavyzdžių (Laidos, straipsniai, pranešimai):

- LRT Aktualijų studija 2021 m. kovas (Dalyvavo M. Štelemėkas) <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000147522/lrt-aktualiju-studija-ar-reikia-laisvinti-alkoholio-kontrole>
- Lietuva kalba. Ar reikia didinti alkoholio prieinamumą? 2021 m. spalio (Dalyvavo R. Badaras ir N. Goštautaitė-Midttun) <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000181662/lietuva-kalba-ar-reikia-didinti-alkoholio-prieinamuma>
- Norą švelninti alkoholio ribojimus mala į miltus: pasekmės bus graudžios (Dalyvavo M. Štelemėkas)
- 2021 m. lapkritis <https://www.delfi.lt/video/laidos/delfi-diena/delfi-dienos-interviu-nora-svelninti-alkoholio-ribojimus-mala-i-miltus-pasekmes-bus-graudzios.d?id=88590141&fbclid=IwAR28Zp6XNwsNSjCdY1a2kiXTBnmBwAZZ1Qp3LWxBQfA1PjIh0Ot1MWFcTho>
- DELFI Net ir tėvai nežino, ką rūko jų vaikai: kuris įprotis pats žalingiausias? 2021 m. gruodis (Dalyvavo N. Goštautaitė-Midttun) Skaitykite daugiau: <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/net-ir-tevai-nezino-ka-ruko-ju-vaikai-kuris-iproto-pats-zalingiausias.d?id=88985749>
- Kaip Lietuvą keičia alkoholio kontrolės įstatymai? Mokslo sriubos podkastas #102 (Dalyvavo M. Štelemėkas). https://www.youtube.com/watch?v=SQVYbfSJc6I&t=1768s&ab_channel=Mokslosriuba

Administracinė organizacijos vystymo veikla:

- 2021 m. kovo 26-28 d. vyko NTAKK ataskaitinė konferencija už 2020 m.;
- 2021 m. vyko 4 valdybos posėdžiai;
- Atnaujinta organizacijos informacija Skaidrumo [registre](#).